HE LLEGIT NO SÉ ON

EVA PIQUER

Les dones i els monstres de l'art

JENNY OFFILL

MICHAEL LIONSTAR/ARA LLIBRES

VLADIMIR NABOKOV

ARA

FRANZ KAFKA

ARA

Una recepta d'èxit: l'amor que es fa i es desfà, la maternitat castradora, el dilema entre viure i escriure

La quotidianitat, la tendresa, la traïció, les xinxes

"La meva idea era no casar-me mai. El que pensava fer era tornar-me un monstre de l'art. Les dones pràcticament no es fan mai monstres de l'art, perquè els monstres de l'art només es preocupen per l'art, mai per petiteses mundanes. Nabokov ni tan sols es plegava el paraigua. Vera li llepava els segells i tot".

Tornar-se un monstre de l'art acaba sent "el camí que no vas agafar", tal com li recorda el seu marit. A mig llibre la protagonista de la novel·la deixa de parlar en primera persona i veiem com passa a ser simplement "la dona casada".

Títol de l'obra: *Departament d'especulacions*. Autora: Jenny Offill (Massachusetts, 1968). Estructura: fragmentària i magnètica. Temes: el matrimoni, l'ambivalència maternal, l'ambició artística, l'adulteri, la por. L'han publicat Amsterdam en català (traducció de Yannick Garcia) i Libros del Asteroide en castellà (traducció d'Eduardo Jordá). Porta una etiqueta que pot ser dissuasiva: "novel·la supervendes", "fenomen literari al món anglosaxó". De fet, l'èxit comercial ha sorprès l'escriptora fins al punt que s'ha arribat a preguntar si no ha escrit un llibre excessivament popular als ulls de lectors exigents com ella mateixa. Potser sí. Però, coi, quina traça que té per agafar-nos de la mà i conduir-nos entre invasions de xinxes, canells embenats, citacions (Yeats, Rilke, Buda, Martí Luter, Ovidi, Kafka –"escric per tancar els ulls"–, Emily Dickinson), consells d'escriptura i amors que necessiten una reanimació urgent.

Entre les obligacions domèstiques i l'ambició artística

Departament d'especulacions desprèn tanta veritat, i els punts de coincidència amb la biografia de l'autora són tants, que diries que estem davant d'un text cent per cent autobiogràfic, però ella assegura que el percentatge de realitat literal és inferior. En qualsevol cas, el dilema entre viure o escriure, entre ser una dona casada (i amb descendència) o abocar-se a la creació artística, segur que l'ha patit de primera mà. Abans d'aquesta, Jenny Offill havia escrit una única novel·la, quinze anys enrere. Una situació idèntica a la de la protagonista. "Em sembla que em dec haver saltat el teu segon llibre", li diu un conegut que es troba pel carrer. "No –fa ella–. És que no existeix". El conegut li pregunta si ha passat res i la dona respon amb un "sí". Una resposta menys lacònica seria: "Les petiteses mundanes han devorat el monstre de l'art".

La prosperitat de debò segons la saviesa budista

Segons els budistes –ho llegeixo en el llibre d'Offill, plagat de referències zen–, existeixen 121 estats de consciència. "D'aquests, només tres tenen a veure amb la tristesa o el patiment. Una gran part de nosaltres ens passem l'existència movent-nos cap aquí cap allà entre aquests tres".

En un dels relats del volum *101 històries zen*, de Nyogen Senzaki –publicat per Angle Editorial amb traducció i presentació de Ricard Vela–, un home ric demana a en Sengai que li escrigui un desig de prosperitat. En Sengai agafa un paper i escriu: "El pare mor, el fill mor, el nét mor". L'home ric s'irrita: "T'he demanat que escrivissis alguna cosa per a la felicitat de la meva família! Quina mena de broma és aquesta?". En Sengai li explica que no és cap broma, que el millor desig possible és que els membres d'una família es vagin morint per ordre: primer el pare, després el fill, després el nét. "D'això en dic jo una prosperitat de debò".

No se m'acut cap veritat més universal. Quan la seva filla li pregunta "Tu et moriràs abans que jo?", la dona casada de la novel·la d'Offill respon: "Sí. Sisplau".

MINÚCIES

JORDI LLOVET

Littré

Ja vam dir la setmana passada que aquesta parlaríem de Littré, amb noms de fonts Maximilien-Paul-Émile (1801-1881), filòleg i filòsof francès, deixeble del pare del positivisme, Auguste Comte, redactor del molt notable *Dictionnaire de la langue française*, arquetip de tots els diccionaris ulteriors d'aquesta llengua.

Littré era un home que filava molt prim en qüestions de llenguatge. No hauria suportat, per exemple, que un home del temps digui a TV3, actualment, que "hi ha núvols en alçada", quan l'alçada només és l'altura d'un ésser humà i, com a molt, d'un animal domèstic, en especial les vaques. Hi ha núvols, per tant, en altura, com un edifici té una altura i una muntanya també. ¿Qui ha sentit mai dir: "Glòria a Déu en les alçades"? No: diem, o dèiem, "Glòria a Déu en les altures" (com passa amb els núvols, que també són al cel, amunt amunt).

En fi: Littré no es permetia ni permetia als altres cap relliscada lingüística. Li havia costat molts anys aprendre tots els secrets de la seva llengua –com els va passar a Pompeu Fabra o a Joan Coromines en el cas del català– perquè la gent digués coses impròpies del gènere humà, que només es distingeix del regne animal pel fet que domina, o hauria de dominar, el llenguatge.

Doncs vet aquí que un dia que la senyora Littré havia anat de viatge i va tornar abans del que estava previst, va arribar a casa i es va trobar el seu marit amb una amant, al llit: una cosa és el rigor lingüístic i l'altra la fidelitat matrimonial. La bona dona, en veure el seu home allitat amb una altra, va exclamar: "*Mon Dieu! Je suis surprise!*", és a dir, en català: "Déu meu, estic sorpresa". Sempre en llengua francesa, Littré va respondre, del llit estant: "*Ah, non, Madame, c'est nous, qui sommes surpris; vous, vous êtes étonné!*", és a dir. "Senyora, som nosaltres que hem estat sorpresos –val a dir, "enxampats"–; vós esteu atònita". La gràcia, naturalment, només val del tot per a la llengua francesa, perquè el català "sorprendre - sorprendre's" equival als dos verbs francesos, que es diferencien semàntica-ment, "*surprendre*" i "*étonner*". Però és un exemple de portar la correcció lingüística fins a una situació veritablement compromesa. És possible que, davant aquesta puntualització, la cosa no es compliqués, i marit i muller casats legalment fessin aviat les paus.

També hi ha un passatge d'*Els quaderns de Malte*, de Rainer Maria Rilke, en què un personatge, a punt de morir-se, sent que algú diu: "Al *pasillo* hi ha un capellà, ¿vol que el faci passar?" I el moribund, més a l'altre món que en aquest, respon: "Si és al *pasillo*, que s'hi quedi; però si és al corredor, ja pot entrar". Però es va morir abans de rebre el viàtic; això sí, carregat de dignitat lingüística.

PUBLICITAT A L'ara
Horari comercial: podeu telefonar de 9 h a 19 h al 93 202 95 95
Fora d'aquest horari i els caps de setmana, envieu un correu electrònic a: paper@ara.cat